

Een SCHOKKEND STUK vaderlandse geschiedenis

Sommige hoofdstukken uit de Nederlandse geschiedenis kennen we allemaal: de Tachtigjarige Oorlog, de Gouden Eeuw, de Tweede Wereldoorlog. Over andere periodes weten we veel minder ook al zijn ze minstens zo interessant. Michelle Visser schreef haar tweede historische roman Opstand over zo'n periode. 'Ik las bij toeval over de 27e oktober 1830, toen het Noord-Nederlandse leger de stad Antwerpen beschoot en deels verwoestte. Ik was perplex. Ik vond het zo'n heftig beeld en relatief nog zo kort geleden en toch had ik er nog nooit van gehoord. Ik was geïntrigeerd en wist al snel dat mijn volgende boek over dit onderwerp zou gaan.'

Nederland dat de Belgische stad Antwerpen beschoot? Hoe kwam dat zo?

'Het was tijdens de paar decennia dat de Zuidelijke Nederlanden en de Noordelijke Nederlanden samen het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden vormden. Om even de situatie te schetsen: Napoleon Bonaparte was in 1813 verslagen en de machtige staten uit die tijd (Engeland, Rusland, Oostenrijk) tekenden de kaart van Europa opnieuw. Ze besloten dat er een stevige bufferstaat ten noorden van Frankrijk moest komen, voor het geval dat er opnieuw een type als Napoleon opstond: het Verenigd Koninkrijk der Nederlan-

den. Als koning werd de zoon van de laatste stadhouder van Oranje gekozen, hij werd koning Willem I. Het land werd hem op een presenteerblaadje aangereikt.

Over deze koning wordt meestal gesproken in positieve bewoordingen: hij was de "koopmankoning" en de "kanalenkoning". Hij moderniseerde het land en deed veel voor de economie. Prachtig natuurlijk. Maar hij maakte ook wetten waar veel van zijn onderdanen in de Zuidelijke Nederlanden niet blij mee waren. Daar kwamen ze tegen in opstand en dat pikte de koning natuurlijk niet. Op die

© Gijs Dijkgraaf

oktoberdag in 1830 was Antwerpen het haasje: er werd vanaf de Schelde en vanaf de vesting ten zuiden van de stad urenlang met kanonnen geschoten.'

Wat waren dat voor wetten waartegen de Belgen in opstand kwamen?

'Het ging om taal-, geloofs- en geldkwesties. Koning Willem wilde de invloed van de Franse cultuur in zijn rijk terugdringen; de manier daartoe was het stimuleren van de Nederlandse taal. Alleen wie het Nederlands beheerste, kon deel uitmaken van het ambtenarenapparaat. Denk je eens in wat dat betekende voor Franstalige Belgen met ambities in die richting. Het Nederlands werd de verplichte voertaal op scholen in het zuiden – ook in Franstalige gemeenschappen. Helaas

voor de koning waren er echter amper geschikte leraren te vinden.

Qua geloof stond in de nieuwe grondwet dat alle godsdiensten dezelfde bescherming en begunstiging kregen. Voor het rooms-katholieke zuiden was dit een moeilijk te verteren punt. In Brussel zag het letterlijk zwart van de priestergewaden. Er waren veel kerken en kloosters, en de leiding daarvan had grote invloed op alle aspecten van het maatschappelijk leven. Koning Willem wilde daar een einde aan maken, hij vond dat die macht bij hem hoorde.

Dan was er ook nog een financieel geschilpunt: het noorden was met grote staatsschulden het Verenigd Koninkrijk ingestapt terwijl het zuiden

zo goed als schuldenvrij was. Dat betekende dat het zuiden moest betalen voor het noorden.

Al met al was het reden genoeg voor veel Belgen om ontevreden te zijn; zowel voor koningsgezinde maar Franssprekende burgers als voor Vlaamse rooms-katholieken. De hele situatie was een licht ontvlambaar kruitvat:

Je zegt zelf, we weten maar weinig van deze periode. Hoe kan dat?

‘Er is weinig over te vinden in de geschiedenisboeken. Geschiedenis was zo’n beetje het enige schoolvak waarbij mijn oren gespitst waren, maar ik kan me niet herinneren hier ooit iets over gehoord te hebben.

Toen ik eenmaal voor dit thema had gekozen, begon ik te lezen. Althans, dat wilde ik, ik wilde me verdiepen in die periode. Maar ik kon amper informatie vinden. De dikke naslagwerken in mijn kast boden niet meer dan een

‘Om dit boek te schrijven moest ik echt de diepte in’

enkele paragraaf. En om dit boek te kunnen schrijven moest ik echt de diepte in, ik moest alle ins en outs kennen. Ik had even een probleem, kan ik je zeggen:

Toen vond je je informatie in de Belgische boekhandel?

‘Nee! Ik heb inderdaad een studiereisje naar Antwerpen en Brussel gemaakt, maar kon daar ook weinig vinden. Alsof er collectief is besloten deze nare periode zoveel mogelijk te verzwijgen. Uiteindelijk vond ik via de bibliotheek thuis een boekje dat mijn ‘bijbel’ werd: ‘Dan liever de lucht in!’ Jan van Speijk en de Belgische Opstand. Had ik dit boekje niet achterhaald, dan was *Opstand* er wellicht nooit gekomen.’

Kwam je nog bijzondere dingen tegen in je research?

‘Ik had mij direct voorgenomen dat ik zowel de Nederlandse als de Belgische standpunten zou toelichten. Toen ik me in de materie verdiepte, kreeg ik al vrij snel het gevoel dat ik zelf meer aan de kant van de Belgen stond, dan aan “mijn eigen” kant. Ik kon me heel goed voorstellen dat de inwoners van

de Zuidelijke Nederlanden in opstand kwamen tegen die wetten. Natuurlijk wilden ze Frans spreken, wanneer dat hun moedertaal was. Natuurlijk moest dan op de scholen de voertaal ook Frans zijn.’

Dus je was voor de Belgen?

‘Laat ik het zo zeggen: die beschieting van Antwerpen vind ik een zwarte dag uit de Nederlandse geschiedenis. Voor de rest is het niet zo zwart-wit. Die Belgische opstandelingen waren ook geen lieverdjes. Ze plunderden huizen van Nederlanders, staken ze in brand, vielen Nederlandse journalisten aan. Dat was ook niet fraai. Die kant laat ik ook zien in mijn boek, en mijn Utrechtse personage Sabine, die dan in Brussel woont, is niet voor niets bang.’

‘Die Belgische opstandelingen waren ook geen lieverdjes’

Wat me ook opviel, of eigenlijk tegenviel, was de enorme graagte waarmee het Noord-Nederlandse volk ten strijde trok tegen de Belgen. In mijn roman verwoordt het personage Gijs die gretigheid en vechtlust. Die was dus echt exemplarisch voor de gemiddelde Nederlander.’

Een opstand, plunderingen, brandstichten; is het een zwaar boek geworden?

‘Helemaal niet. Ja, ik vind het belangrijk om de geschiedenis te ruimte

te geven in mijn verhalen en om de lezer te laten ervaren wat er destijds gebeurde. En de tijd waarover *Opstand* gaat, was een heftige periode. Maar terwijl de geschiedenis zich ontvouwt, gaat het leven van alledag door. *Opstand* is vooral het verhaal van de zussen Sabine en Karlijn. Het gaat over hun liefdes en teleurstellingen daarin, over hun toekomstdromen en hun dagelijkse zorgen en over hun sterke band. Mijn schrijfdoel is altijd om een boek te maken dat lekker leest, de lezer meeslept in het verhaal en waarbij hij/zij tegelijkertijd, bijna ongemerkt, een heleboel leert over vroeger. Ik denk dat ik daarin geslaagd ben met *Opstand*.’

